

โครงการการศึกษาความเปราะบางของชุมชนเมือง ขอนแก่นต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ

วีระยุทธ โพธิ์ถาวร

กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

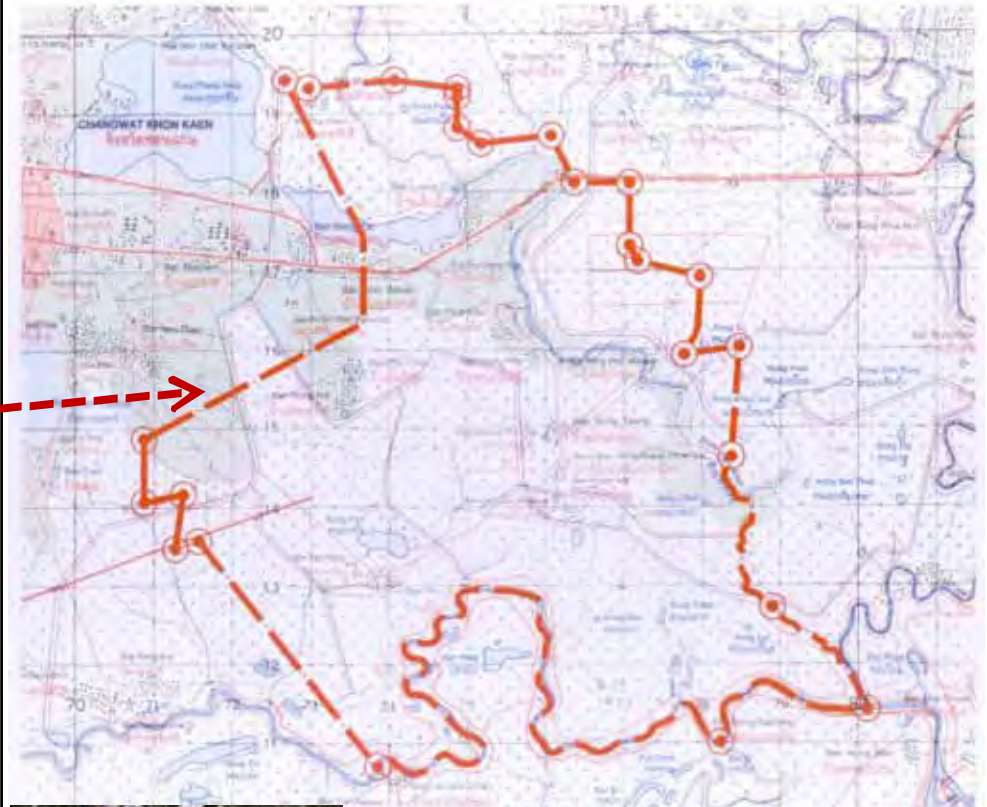
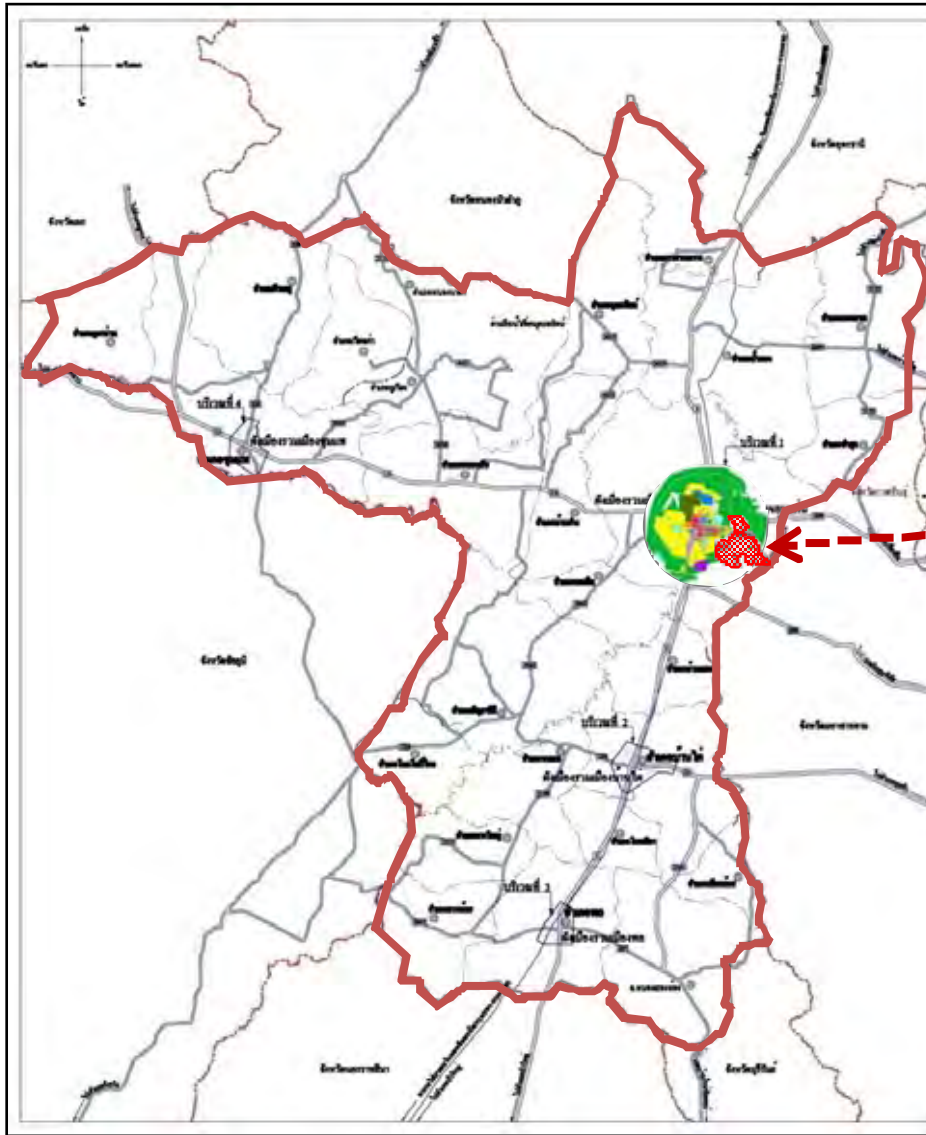

- เทศบาลตำบลพระลับถือว่าเป็นเขตที่มีน้ำท่วมซ้ำซาก
- น้ำท่วมในพื้นที่ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา
- จุดศูนย์รวมน้ำทั้งจากลำน้ำพอง ที่น้ำถูกปล่อยจากเขื่อนอุบลรัตน์ และน้ำจากแม่น้ำชีที่ไหลมาจาก จ.ชัยภูมิ ก่อนจะไหลรวมไปเป็นแม่น้ำชีต่อไปยัง จ.มหาสารคาม
- หนักสุดปี 2521 ปี 2545 และล่าสุดปี 2554

ที่ตั้งโครงการ

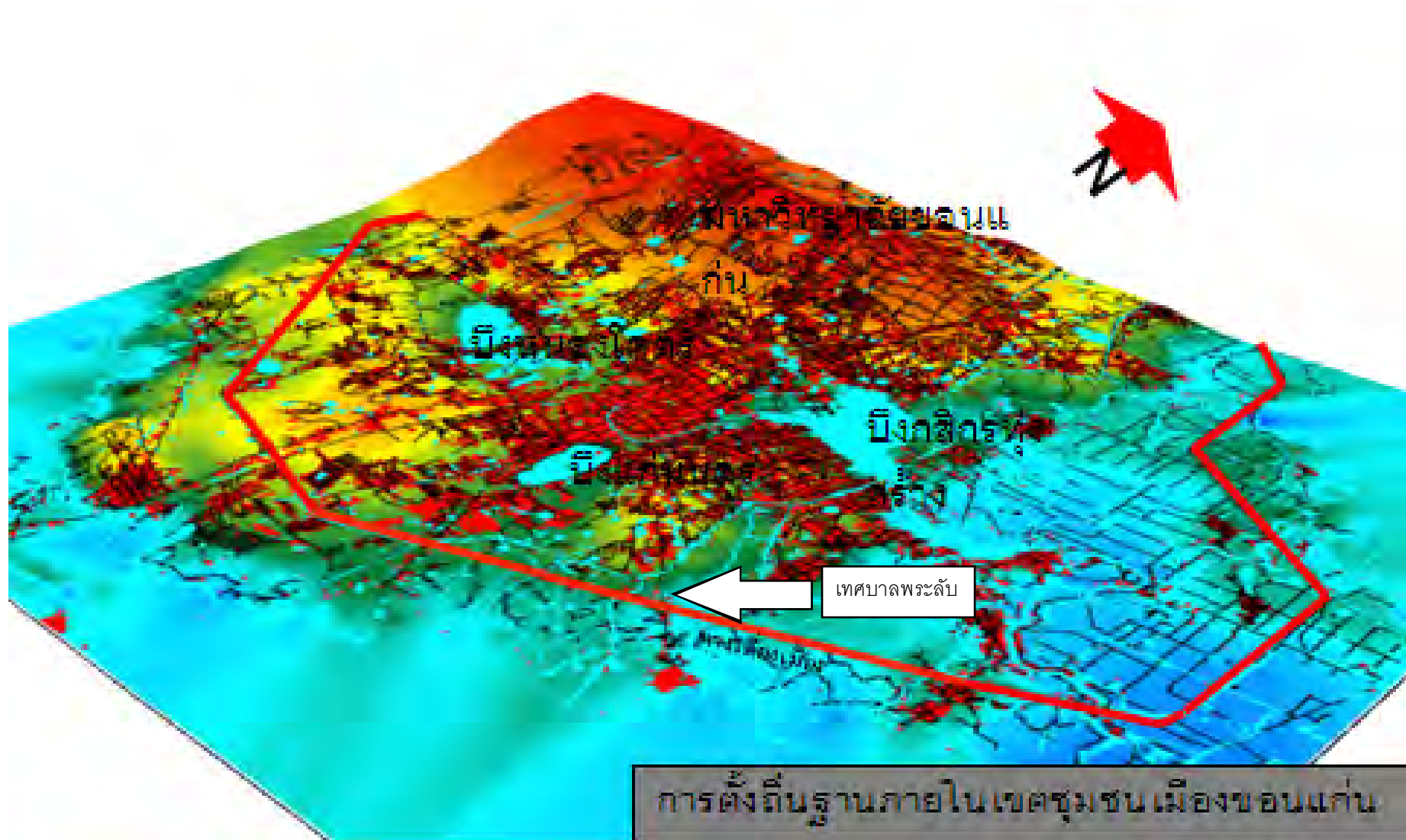
เทศบาลตำบลพระลับ
มีพื้นที่ประมาณ 48 ตารางกิโลเมตร

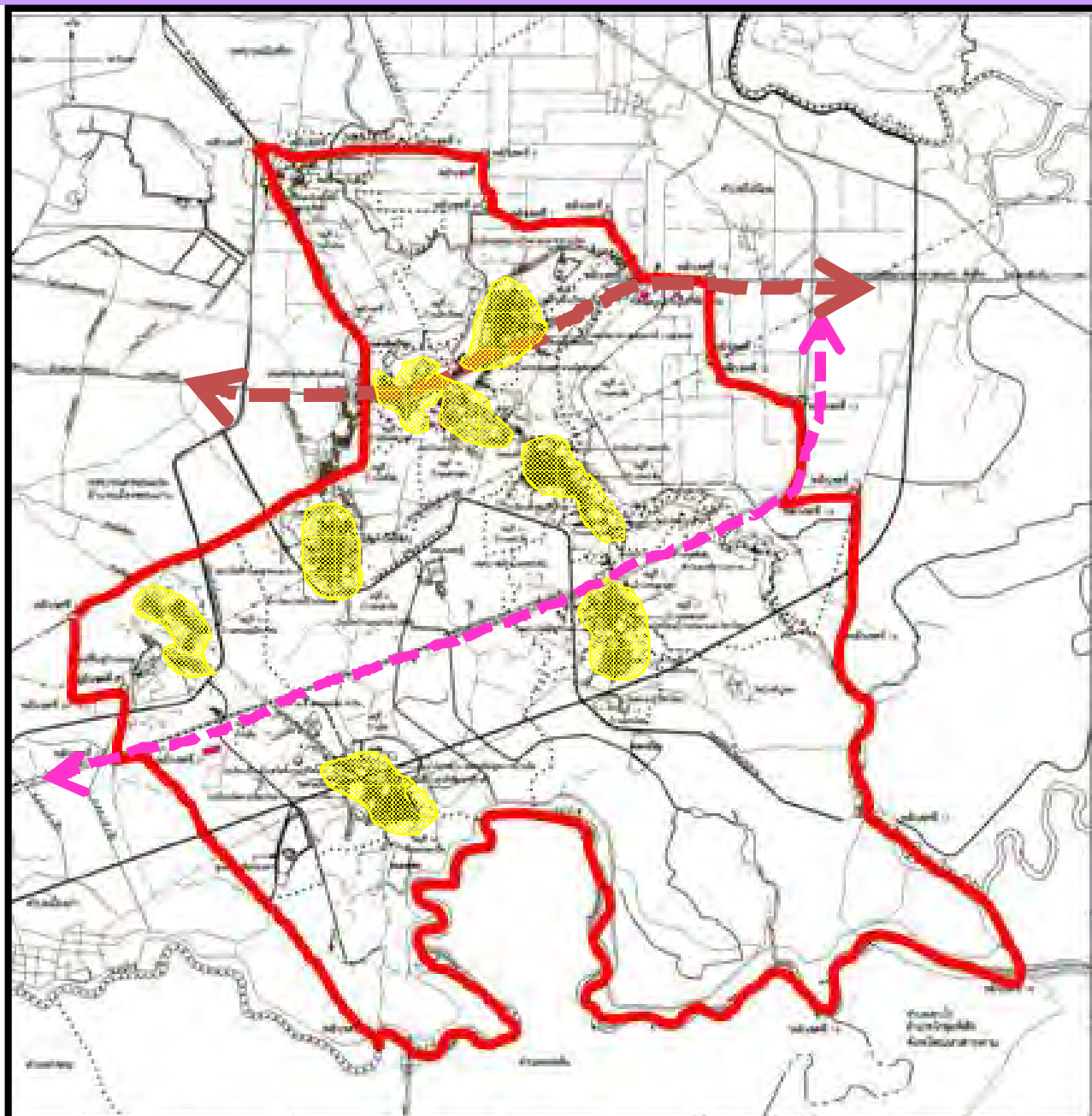
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น กลุ่มงานวิชาการผังเมือง

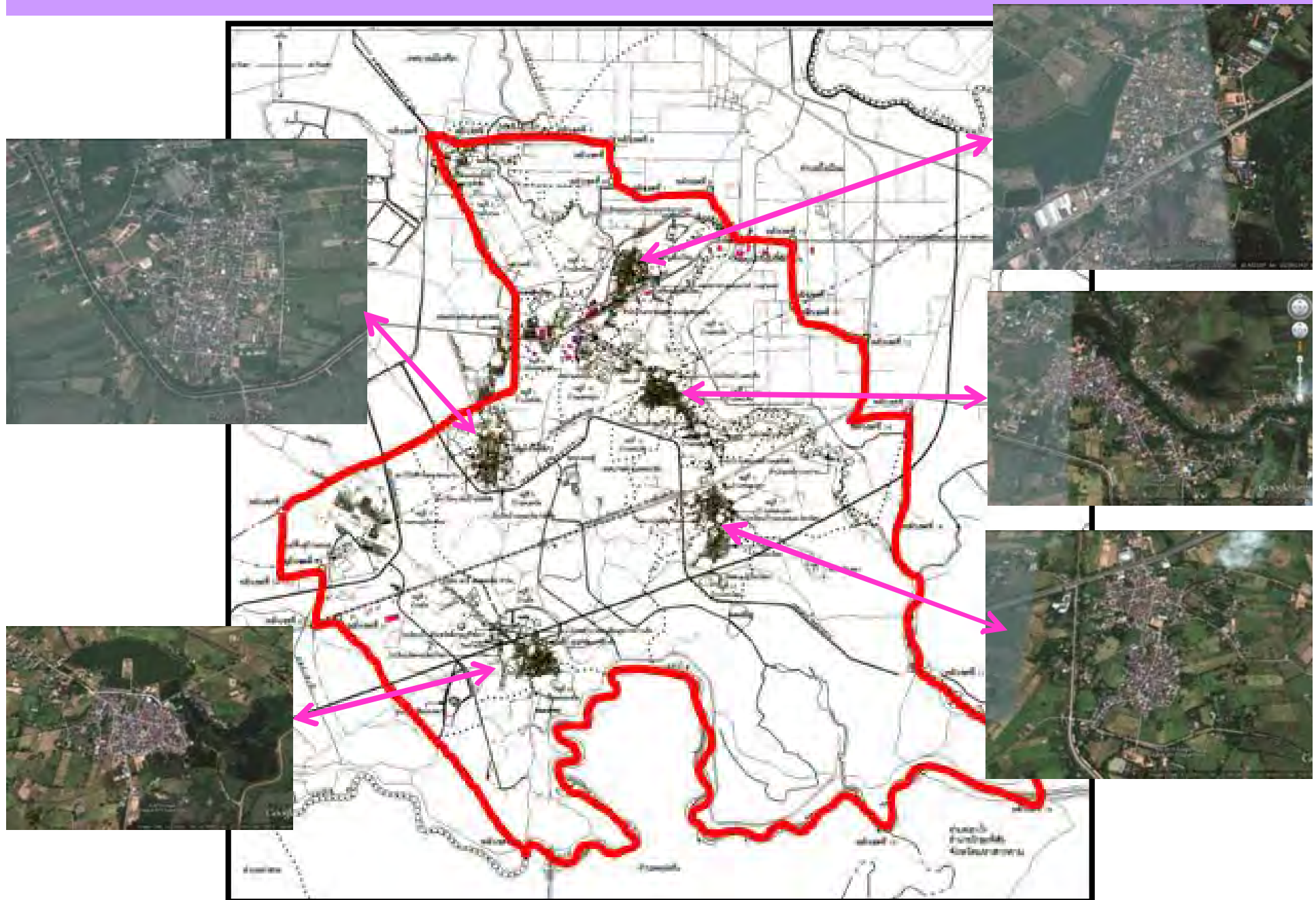

การตั้งถิ่นฐานของเทศบาลตำบลพระลับ

- ←---→ ทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข 209
- ←---→ ทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข 230

แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

ตารางการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันของเทศบาลตำบลพระลับ

ประเภท	จำนวนการใช้ที่ดิน			สัดส่วนการใช้ที่ดิน ต่อขนาดพื้นที่ เทศบาล
	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	
ที่อยู่อาศัย	1,892,876.81	0.08	1,182.60	1.38
พาณิชยกรรม	33,858.11	0.03	21.18	0.07
พิกัดภัยภัยพาณิชยกรรม(การใช้ประโยชน์แบบผสม)	102,873.33	0.15	83.75	0.30
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	217,836.78	0.22	137.60	0.09
สถานศึกษา	382,774.36	0.36	239.23	0.04
สถานการศาสนา	248,038.47	0.25	163.16	0.09
สถานราชการ	4,414.88	0.00	2.78	0.00
พื้นที่ถนน/ถนน/ทาง	3,844,848.02	3.64	2,212.20	0.38
พื้นที่แหล่งน้ำ	638,348.88	0.64	397.13	1.00
พื้นที่การเกษตร พื้นที่โล่งและอื่น ๆ	35,897,888.81	35.87	22,293.75	88.18
รวม	42748848.33	42.74	26,713.78	100

ที่มา : จากการสำรวจ ในปี 2556 ของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น กลุ่มงานวิชาการผังเมือง

ข้อมูลพื้นฐาน

กายภาพ

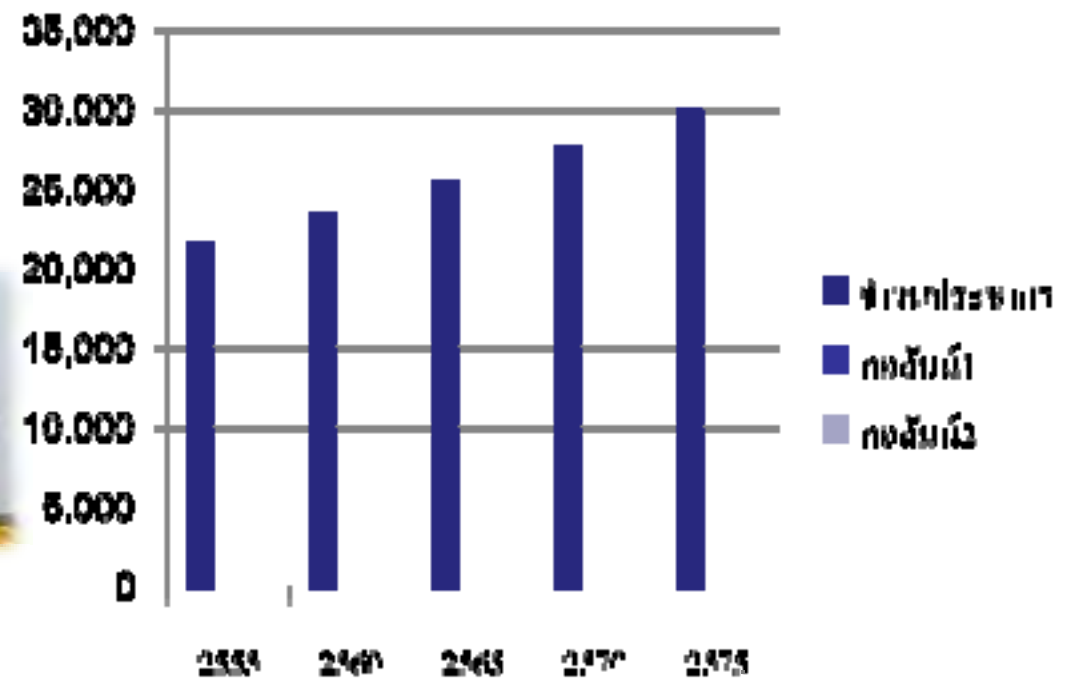

สังคม

การคาดประมาณประชากรในอนาคตใน
เขตชุมชนเทศบาลตำบลพระลับ

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน) (อัตราการเพิ่มร้อยละ 1.61 ต่อปี)
2555	21,726
2560	23,550
2565	25,520
2570	27,660
2575	29,980

ดัชนีชี้วัดความเปราะบางในการดำรงชีพของครัวเรือน (Hahn et al., 2008)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
สภาพทางสังคมและประชากร	• อัตราการพึ่งพิง • หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นหญิง • หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ • ครัวเรือนที่เป็นกำพร้า ฯลฯ
การดำรงชีพ	• ครัวเรือนที่มีสมาชิกไปทำงานต่างถิ่น • ครัวเรือนที่มีรายได้จากการเกษตรอย่างเดียว • ความหลากหลายของการดำรงชีพ

ดัชนีชี้วัดความเปราะบาง (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
สุขภาพ	•ระยะเวลาไปถึงสถานบริการ •ครัวเรือนที่มีผู้ป่วยเรื้อรัง •ครัวเรือนที่ต้องขาดงานเพราะการเจ็บป่วย •ครัวเรือนที่เป็นโรคเฉพาะถิ่น ฯลฯ
เครือข่ายทางสังคม	•การได้รับ/การให้ความช่วยเหลือ •ครัวเรือนที่ไม่เคยขอความช่วยเหลือจากท้องถิ่น

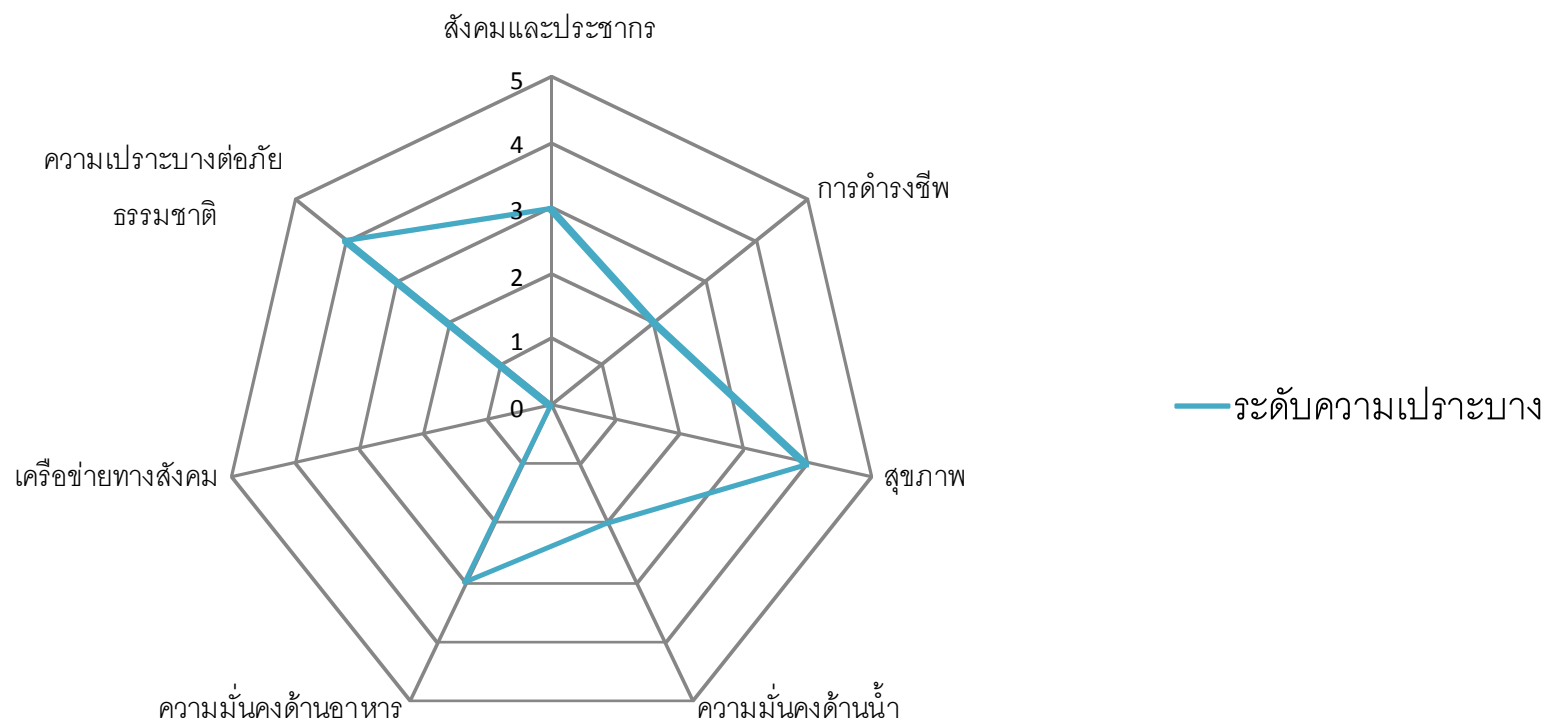
ดัชนีชี้วัดความเปราะบาง (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
ความมั่นคงด้านอาหาร	• ครัวเรือนที่พึ่งพาอาหารจากแปลงเกษตรของตัวเอง • จำนวนเดือนในรอบปีที่มีความยุ่งยากในการหาอาหาร • ความหลากหลายของพืชที่ปลูกในแปลง • ครัวเรือนที่ไม่ได้เก็บอาหารจากแปลงเกษตรไว้กิน • ครัวเรือนที่ไม่ได้เก็บเมล็ดพันธุ์/พ่อแม่พันธุ์ไว้เอง ฯลฯ
ความมั่นคงด้านน้ำ	• ครัวเรือนที่มีความขัดแย้งเรื่องน้ำ • ระยะเวลาเฉลี่ยไปถึงแหล่งน้ำ • ครัวเรือนที่ยังไม่มีน้ำประปาเป็นของตนเอง • ปริมาณน้ำที่ครัวเรือนสามารถกักเก็บเอาไว้ได้ ฯลฯ

ดัชนีชี้วัดความเปราะบาง (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
ความเปราะบางต่อภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	• จำนวนครั้งที่ครัวเรือนประสบภัยธรรมชาติ • ครัวเรือนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือเมื่อประสบภัย • ครัวเรือนที่มีการบาดเจ็บหรือตายจากภัยพิบัติ • อุณหภูมิต่ำสุด/สูงสุด (ข้อมูลมือสอง) • จำนวนครั้งที่ดินถล่ม ฯลฯ

ระดับความเปราะบาง

การได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ

1. ความเปราะบางจากผลกระทบน้ำท่วม มีความเปราะบางมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 3.62
2. ความเปราะบางจากผลกระทบการเจ็บป่วยจากคลื่นความร้อนและอุณหภูมิที่สูงขึ้น มีความเปราะบาง ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 3.45
3. ความเปราะบางจากผลกระทบพายุมีความเปราะบาง น้อย โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 2.43
4. ความเปราะบางจากผลกระทบภัยหนาวมีความเปราะบาง น้อยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 1.14
5. ความเปราะบางจากโรคระบาดหรือแมลงที่ทำความเสียหายแก่พืชมีความเปราะบาง น้อยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 1.12
6. ความเปราะบางจากภัยแล้งมีความเปราะบาง น้อยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 1.11
7. ความเปราะบางจากมลภาวะทางอากาศเช่น หมอกควัน ฝุ่นละออง กลิ่น ฯลฯ มีความเปราะบาง น้อยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเปราะบางอยู่ที่ 1.11

สุขภาพ

- เกือบครึ่งหนึ่งมีสมาชิกในครัวเรือนที่มีภาวะป่วยเรื้อรัง
- มีภาวะป่วยเรื้อรังเกินกว่า 1 คน
- ครัวเรือนร้อยละ 5 มีสมาชิกในครัวเรือนเป็นคนพิการ
- ผู้ที่ภาวะป่วยเรื้อรังหลายคนก็มีผลสืบเนื่องมาจากอุบัติเหตุครั้งที่ผ่านมา
- ปกติครัวเรือนจะเข้าถึงการใช้บริการทางการแพทย์เฉลี่ย 2 แห่ง
- หากเกิดอุบัติเหตุแล้วการเข้าถึงแหล่งบริการทางการแพทย์จะลดลงอย่างมาก

สุขภาพ

- เข้าถึงแหล่งบริการทางการแพทย์แหล่งเดียว
- ความเปราะบางด้านสุขภาพต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะอยู่ในระดับ **มาก**

ความมั่นคงด้านน้ำ

- การใช้อุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ใช้เพียง 1 แหล่งคือน้ำประปา
- ไม่มีปัญหาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
- ปัญหาคุณภาพน้ำในคลองพระลับ
- ปัญหาการระบาดของผักตบชวา

ความมั่นคงด้านน้ำ

- การมีน้ำเสียจากในเขตเมืองขอนแก่นไหลลงคลองพระลับ
- คริวเรือนส่วนใหญ่มีการใช้น้ำประปาเป็นหลักจึงทำให้ได้รับผลกระทบ
น้อย
- คุณภาพน้ำและความเพียงพอ คริวเรือนมีความพึงพอใจมาก
- การเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราที่สูงซึ่งจะส่งผลต่อการให้บริการ
น้ำประปา

ความมั่นคงด้านอาหาร

- แหล่งที่มาของอาหารส่วนใหญ่มีเพียงแหล่งเดียวคือการซื้อและร้อยละ 75
- มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคได้เองเกิน 50%
- การบริโภคผูกติดกับระบบตลาดอาหาร
- การซื้ออาหารของครัวเรือนในชุมชนค่อนข้างมีทางเลือกมาก
- หากเกิดภัยพิบัติ พบว่าครัวเรือนเกือบทั้งหมดไม่สามารถผลิตอาหารเองได้และการเข้าถึงแหล่งอาหารของชุมชนลดลง

ความมั่นคงด้านอาหาร

- ร้อยละ 17 ที่ไม่สามารถหาซื้อหาอาหารได้เมื่อเกิดภัยพิบัติ
- ได้รับการช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การเข้าถึง/ความเพียงพอด้านอาหาร พบว่า ความเพียงพอ คุณภาพ และการซื้อหาอาหารมีในระดับมาก

เครือข่ายทางสังคม

- ส่วนใหญ่มีญาติพี่น้องอยู่ในชุมชน
- มีครัวเรือนเพื่อนสนิทอยู่ในชุมชน
- ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องและเพื่อนสนิท
- ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบจากการศึกษา

- ชุมชนให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากขึ้น
- ต้องการเครื่องมือที่จะคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การเก็บข้าวเปลือกและข้าวสารไว้ให้เพียงพอต่อการบริโภคตลอดช่วงที่เกิดภัยพิบัติ
- หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องควบคุมน้ำควรมีการให้ข้อมูลที่แม่นยำไม่คลาดเคลื่อน

ข้อค้นพบจากการศึกษา

- หน่วยงานที่มีศักยภาพที่จะให้ข้อมูลได้ เช่น มหาวิทยาลัย สิ่งแวดล้อม ควรร่วมมือกับชุมชนในการเตรียมการรับมือการเปลี่ยนแปลง
- ปัญหาการจัดการทรัพยากรในพื้นที่
- การใช้งบประมาณสูงในการปรับปรุงแหล่งน้ำ
- โครงสร้างอำนาจในการบริหาร

จบการนำเสนอ

